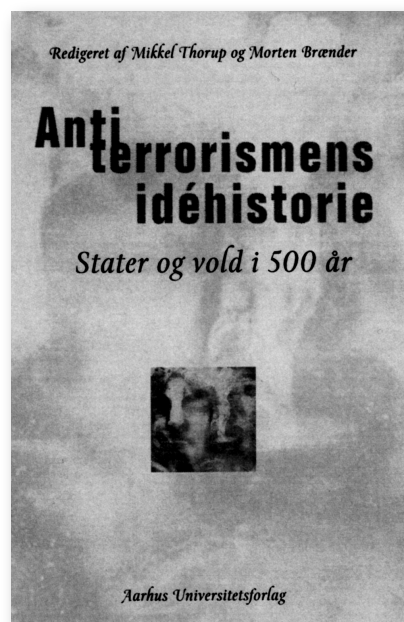

ANTITERRORISMEN

Anmeldt af Morten Thing

ANTITERRORISMENS IDÉHISTORIE. Stater og vold i 500 år, red. Mikkel Thorup og Morten Brænder, 350 sider, kr. 348,-. Aarhus Universitetsforlag.

Terrorisme er ét ord af 90ernes nye politiske ordforråd, omend vi har haft ordet i mere end 150 år i dansk. Ordet 'terror' er kommet til os fra engelsk, som lånte ordet i 1300-tallet fra fransk 'terreur' til engelsk 'terrou' (senere 'terror'). Det var imidlertid terroren under den franske revolution, som gjorde det til et politisk ord (terror- eller rædselsregimente). Også de russiske revolutionære i 1800-tallet kaldtes terrorister. Ordet 'terrorisme' synes indlånt fra tysk, for da ordet blev optaget i *Meyers fremmedordbog* fra 1837 hed det 'Terrorismus', som oversattes med 'Rædselssystem', mens en 'Terrorist' var en 'Rædselsmand'. I *Ordbog over det danske Sprog* defineres 'Terrorisme' som "voldsmetoder, anvendt i politisk øjemed for at kue modstanden mod et herskende regeringssystem", og der henvises til "spec. om forholdene under den franske og den russiske revolution og under nazismens regimente i Europa".

Dette fokus på forholdet mellem en regering og dens opposition, hvor regeringen udøver terror for at kue oppositionen, er nok det centrale betydningsområde langt ind i 1900-tallet. De russiske anarkister og nihilister indførte en delvis ny betydning med den 'individuelle terror', hvor man rettede en voldsaktion mod fx tsaren for at ramme systemet i dets centrum. Her var det altså ikke systemet, men oppositionen som udøvede terroren.

I forbindelse med modstandskampen under anden verdenskrig og under de koloniale befrielseskampe i tiden efter blev terror tit

brugt for at adskille militære aktioner, som rettede sig mod herskernes apparat og mod magthaverne selv, fra aktioner, som rettede sig mod tilfældige repræsentanter fra magthavernes befolkning. I den algeriske frihedskamp og i den palæstinensiske har denne distinktion vundet frem. Det har ført til nydannelsen 'statsterrorismen', om den terror franskmændene og israelerne udøvede mod henholdsvis FLN og de palæstinensiske grupper. Også grupper som Brigade Rosse, Rote Armee Fraktion og Weathermen tilføjede delvis nye betydninger til ordets store og modsætningsfyldte betydningsmasse.

Selvom denne udvidede brug af ordet især vandt frem i 1970'erne og 80'erne, så viser en søgning på databasen 'Korpus 2000' (www.ordnet.dk), at terrorisme er blevet markant mere brugt i 2000 end i 1990. Det er i kølvandet på kommunismens opløsning som den onde modsætning til amerikansk-vestligt demokrati, at terrorismen fik sin opblomstring som inkarnation af 'det nye onde'. Fra den kolde krig til krigen mod terror. Semantisk førte denne rejse til, at terrorisme var på vej til at miste substans: det betød så meget, at det næsten ingen mening havde længere.

Denne situation har to yngre forskere, Mikkel Thorup og Morten Brænder, forsøgt at komme ud af ved at sætte diskussionen i et andet begrebsmæssigt landskab. Overordnet kalder de deres idé og deres bog for *Antiterrorismens idéhistorie*. Mere konkret tager de udgangspunkt i et enkelt fælles træk ved mange statsteorier, nemlig at stater har monopol på volden, at staten så at sige må delegitimere al anden voldsudøvelse end sin egen for overhovedet at kunne hævde sig som stat. De har formgivet deres bog som en antologi, hvor forskellige forskere med detailviden indenfor

meget forskellige områder beskriver tilfælde af modvold og statens forsøg på at undertrykke den i form af kamp mod pirater, røvere, kapere, lejesoldater, frihedskæmpere osv. Denne analytiske tilgang suppleres med kildetekster skrevet af forskellige repræsentanter for terrorismen som Robespierre, Bakunin, Sorel, Mao osv. Bogen falder i fire dele: en principiel om stat og terror og tre historiske afsnit: 1450-1870, 1870-1989 og 1989 til i dag.

Vi kommer langt omkring og hører historier som ikke lige er sådan at finde frem til. 'Den fejdende adelsmand og den voldelige bonde' fortæller Jeppe Büchert Netterstrøm om og fører os tilbage til klassekampen i Danmark 1450-1650. Karakteristisk for de fleste af bidragene er ikke kun den nye empiri, men også det teoretiske niveau diskussionen af tolkningen føres på. Selvom det empiriske og narrative fokus flyttes både tidsmæssigt og geografisk fra artikel til artikel, fastholdes gennemgående den historieteoretiske og politologiske diskussion, redaktørerne ridsede op i indledningen. Lars Bangert Struwe fortæller om lejesoldater i 1600- og 1700-tallet, eller om hvordan den udskrevne nationale hær bliver til. Mikkel Thorup fortæller om pirater og kampen imod dem, især piraterne fra Nordafrika. Først Frankrigs kolonisering af Algier satte en stopper for den indbringende forretning. Casper J. Andersen fortæller den voldelige historie om, hvordan British South Africa Company fungerede som en ikke-statslig voldsaktør i sin kolonisering af det sydlige Afrika.

I tredje del fortæller Carl Pedersen om 'the red scare', om USA's reaktion internt på den russiske revolution og opbygningen af antikommunismen som statslig identitet. Thomas Harder skriver om Mussolini og voldens karakter under fascismen,

mens Bertel Nygaard ser på betydningen af de store processer under Stalin og deres (imaginære) betydning for opbygningen af den sovjetiske statsidentitet. To afsnit (af Gert Sørensen og Anne Sørensen) behandler Brigade Rosse og Rote Armee Fraktion ud fra henholdsvis en politologisk og en juridisk synsvinkel. Afsnittet lukkes med en spændende oversigtsartikel af Lars Erslev Andersen om USA's rolle i krigen mod den sovjetiske tilstedeværelse i Afghanistan. Skulle man have glemt, hvordan USA i form af sine allierede i denne kamp producerede sine nye fjender i 'Krigen mod Terror', kan man læse op på sagen her.

Lars Erslevs artikel danner en indgangsbøn til bogens sidste afsnit om antiterrorisme efter Murens fald i 1989. Tilsammen danner afsnittet noget af det bedste om den sag, vi har på dansk. Thomas Olesen afsøger ændringer i aktivisters muligheder for at komme til orde og finder, at 11. september ændrer betingelserne for aktivisterne. Ikke sådan, at den opposition, han kalder 'kosmopolitisk demokratisk' forsvinder, men regeringernes nye råderum som følge af krigen mod terror har bragt oppositionen i defensiven. Den ene af redaktørerne, Morten Brænder, skriver om 'Outsourcing af legitim voldsanvendelse – lejesoldatens genindskrivning i det statslige rum'. I Irak-krigen i 1991 var forholdet mellem soldater i privat entreprise og regulære tropper 1:100, i Kosovo-krigen var det 1:10 og i den igangværende Irak-krig er det 1:1. Det betyder, at den næststørste deltager i koalitionen ikke er Storbritannien, men private udbydere, som deltager på alle planer, fx med forhørspersonale i Abu Ghraib.

Mikkel Vedby Rasmussen og Mikkel Bolt bidrager med et indlæg om den moderne antiterrorisme fra hver sin kant: fra statsligt synspunkt og fra et kritisk synspunkt. Vedby Rasmussens problem er analytisk, at han lader sin analyse styre af sin medbragte partitagen, mens Bolt lader sig styre af sin medbragte teori (Agamben), som lader forskelle blive flydende. Det gør det svært at se, hvad man skal stille op, andet end at være kritisk.

Søren Hove fokuserer meget interessant på USA's allierede i den arabiske verden og ser på den oppositionelle Islam og dens forhold til det saudiske kongehus. Han peger på, at kongehuset har benyttet sig af krigen mod terror til at slå ned på oppositionen, men at det på den anden side er presset af den voksende mangel på stabilitet i hele Mellemøsten.

Bogen slutter med tre indlæg om formningen af den amerikanske antiterrorisme. Emily Hartz behandler den juridiske konstruktion eller den "juridiske nytænkning", som Bush har kaldt det. Hun kalder sigende sit indlæg for: *Gør krigen mod terrorisme retten tavs?* Selvom hun ikke mener, at der er nogen garantier for rettens fortsættelse, mener hun alligevel, at USA's højesteret har været en modvægt til regeringens forsøg på at bøje retten efter sine interesser. Jørgen Dragsdahl beskriver, hvordan Bush-regeringens opfattelse af terrorisme blev formet som en parodisk gentagelse af den kolde krig. Han mener ikke mindst, at uvidenhed har været en vigtig brik i tilblivelsen af terrorismekonceptet. Endelig afslutter Andreas Beck Holm dette afsnit med terrorismens retoriske konstruktion, hvordan man i den politiske diskurs fik lært dæmoniseringens enkle kunst.

Som man kan se, kommer antologien vidt omkring. Men den holdes i en vis udstrækning sammen af det net, som redaktørerne i indledningen lagde ud. Jeg synes at ideen med tekster fra forskellige 'terroristiske figurer', som dokumentation er god. Den fungerer bare ikke. Det hænger givet sammen med, at teksterne både er for korte og for uformidlede. Det havde været bedre med formidlende artikler om disse stemmer, hvor man så kunne have bragt teksterne som dokumentation. Som de står nu, virker de fattige sammenlignet med de ofte meget tætte artikler. Men det er jo kun interessant ved en genudgivelse, og indtil da er der meget at hente i denne antologi, hvis ikke uvidenheden skal blive ved med at være det centrale element i forståelsen af terrorismen.